

GEA, FLORA ET FAUNA

Notes breus (flora)**Acerca de *Kalanchoe* × *hybrida* Hort., un taxón invasivo en Valencia****About *Kalanchoe* × *hybrida* Hort., an invasive taxon in Valencia**

Rebut: 11.01.04
 Acceptat: 29.06.04

Aportamos una serie de citas de la especie *Kalanchoe* × *hybrida* Hort. (= *Bryophyllum hybridum* Hort.). Se trata de un taxón ornamental de origen híbrido (Jacobsen, 1954), en el que se ha observado una gran capacidad invasora. Este taxón se propaga a través del gran desarrollo de rizomas y a partir de pequeñas plántulas que aparecen en los márgenes foliares, estrategia compartida con sus dos progenitores, *Kalanchoe daigremontiana* R. Hamet & Perrier (= *Bryophyllum daigremontianum* (R. Hamet & Perrier) Berger) y *Kalanchoe tubiflora* (Harvey) R. Hamet, ambos citados anteriormente (Mateo & Crespo, 1995). En el área donde se naturaliza aparecen ambos parentales, bien como naturalizados o como cultivados. Localidades donde se ha observado:

VALENCIA: 30SYJ2172, Xirivella, sobre tejado, 33 m, 12-VI-2001, D. Guillot. 30SYJ1885, Bétera, terreno inculto, 100 m, 14-V-2000, D. Guillot. 30SYJ2573, sobre muro, 15 m, 15-X-2002, D. Guillot. 30SYJ8009, Riba-roja, tejado, 170 m, 5-VI-2002, D. Guillot. 30SYJ2879, Meliana, tejado, 40 m, 14-VI-2003, D. Gui-

llot. 30SYJ1848, Alginet, tejado, 30 m, 2-II-2002, D. Guillot. 30SYJ2094, Náquera, Barranc de L'Horta Nova, 300 m, 15-IV-2003, D. Guillot. 30SYJ6018, Picassent, sobre tejado, 30 m, 7-III-2002, D. Guillot. 30SXJ9086, Pedralba, terreno inculto, cercano al río Turia, 92 m, 8-IV-2003, D. Guillot. 30SYJ1871, Aldaia, sobre tejado, 32 m, 3-V-2000, D. Guillot.

CASTELLÓN: 30SYJ4116, Villavieja, cercano al casco urbano, 90 m, 7-IV-2002, D. Guillot. 30SYK2603, Torres Torres, terreno inculto, 300 m, 17-V-2002, D. Guillot.

DANIEL GUILLOT ORTIZ*

* C/ La Pobleta, 7. 46118 Serra (Valencia).
 D/e: dguillot@eresmas.com

Bibliografía

- JACOBSEN, H. 1954. *Handbuch de Sukkulenten Pflanzen, Band II*. Veb Gustav Fischer Verlag. Jena.
 MATEO, G. & CRESPO, M. B. 1995. *Flora abreviada de la Comunidad Valenciana*. Gamma. Alicante.

Noves dades sobre orquídies de les comarques del Bages i el Berguedà (Catalunya)

New data on orchids from the Bages and the Berguedà (Catalonia)

Rebut: 08.09.04
 Acceptat: 01.12.04

Les prospeccions que hem fet al llarg dels anys 2001-2003 a la Catalunya central ens han permès afegir tres noves espècies al catàleg d'orquídies de la comarca del Bages i una al de la comarca del Berguedà, a més de la localització d'algunes altres orquídies en quadrats UTM de 10 × 10 km on no havien estat localitzades. També hem treballat sobre els pol·linitzadors d'algunes espècies del gènere *Ophrys*. Aportem en aquesta nota la primera notícia que es té d'un pol·linitzador d'*Ophrys catalaunica*.

Tenim diapositives en color de totes les orquídies i pol·linitzadors que se citen. Hem dipositat a l'herbari BCN còpies digitalitzades de les diapositives corresponents a *Corallorhiza trifida*, *Ophrys araneola*, *Orchis purpurea* i *Serapias parviflora*.

Barlia robertiana (Loisel.) Greuter [= *Himantoglossum robertianum* (Loisel.) P. Delforge]

Aquesta espècie ha estat citada al Moianès (Höpping & Auroux, 1996) i també a prop de Manresa (Arnold, 1982), on se'n troben únicament alguns exemplars aïllats. Hem localitzat *B. robertiana* a diversos punts del quadrat UTM DG12, on no es coneixia. Sempre l'hem trobada en grups d'una o dues plantes, excepte a l'est de l'ermita de Sant Pere de Viladecavalls (Calders), 31TDG1223, 380 m, 29-III-

2002, on hi ha una important població d'uns cinquanta peus molt concentrats, i una altra d'una desena de plantes, prop de mas Saladich (Monistrol de Calders), 31TDG1823, 480 m, 24-III-2001. Es troba en brolles de *Rosmarino-Ericion*, de vegades en zones riques en *Brachypodium phoenicoides*, o als marges de les brolles, entre mates de *Thymus*.

Corallorhiza trifida Châtel.

Hem localitzat una colònia d'aquesta orquídia, amb una dotzena de peus, en una fageda (*Fagion*) prop de la llera del riu de Peguera (Cercs) 31TDG0067, 1.420 m, 9-VI-2002.

Segons els mapes de distribució de *C. trifida* a Catalunya (Bolòs, 1998; Bolòs & Vigo, 2001), es tracta de la primera cita d'aquesta espècie a la comarca del Berguedà.

Ophrys araneola Rchb. f. [= *O. sphegodes* subsp. *araneola* (Rchb. f.) M. Laínz]

Primera cita a la comarca del Bages, ja que la localització que figura en Arnold (1981) és incorrecta (J. E. Arnold, com. pers.). Hem localitzat un sol exemplar d'aquesta espècie a l'obaga de la Moretona (Moià), 31TDG2029, 490 m, 16-V-2003, en una zona molt ombrívola, al marge d'un camí que travessa una pinada de *Pinus nigra*.

Ophrys catalaunica O. Danesch & E. Danesch [= *O. bertolonii* subsp. *catalaunica* (O. Danesch & E. Danesch) Soca]

No hi ha cap referència sobre el pol·linitzador o pol·linitzadors d'aquesta espècie. *O. catalaunica* s'inclou en el grup d'*O. bertolonii* (Delforge, 1989; Devillers & Devillers-Terschuren, 1994). Totes les espècies d'aquest grup de les quals es coneix el pol·linitzador o pol·linitzadors són pol·linitzades per himeòpters del gènere *Chalicodoma* (*Megachili-*

dae) (Paulus & Gack, 1999; Delforge, 2002). Hem comprovat la pol·linització d'*O. cata-launica* per un mascle de *Chalicodoma albo-notata* Radoszkowski al pla d'Ascó (Calders), 31TDG1627, 560 m, 24-IV-2003. La planta es trobava en una brolla esclarissada de *Rosmarino-Ericion* amb moltes mates de *Thymus*. L'insecte va ser capturat durant la pseudocòpula, amb tres parells de pol·linis enganxats al cap.

Al sud de França *C. albo-notata* pol·linitza *O. saratoi* E. G. Camus (pro hybr.) [= *O. bertolonii* Moretti subsp. *saratoi* (E. G. Camus) Soca], una altra espècie del grup d'*O. bertolonii* (Paulus & Gack, 1999).

Ophrys passionis Sennen [= *O. sphegodes* subsp. *passionis* (Sennen) Sanz & Nuet]

Hem comprovat també la pol·linització d'*O. passionis* per un mascle de l'himenòpter *Andrena pilipes* Fabricius (= *A. carbonaria* (L.), *Andrenidae*) a la Guàrdia (Calders), 31TDG1526, 510 m, 1-IV-2003, en una zona de brolla de *Rosmarino-Ericion* rica en *Brachypodium phoenicoides*. L'abella va visitar repetidament dues flors sense pol·linis d'una mateixa planta. La vam fotografiar i capturar durant una de les pseudocòpules.

Aquesta és la segona cita d'*A. pilipes* com a pol·linitzador d'*O. passionis* a Catalunya, i la primera per a la comarca del Bages. La cita anterior correspon a la Conca de Barberà (Arnold, 1981). A la província de Burgos també s'ha confirmat en una localitat la pol·linització d'*O. passionis* per *A. pilipes* (Hermosilla, 1998).

Ophrys speculum Link (= *O. ciliata* Bivona-Bernardi)

Existeixen dues úniques cites d'aquesta espècie al Bages (Arnold, 1981). N'hem trobat en dues localitats del terme municipal de Calders: la primera, amb una única planta, a la

zona nord de la urbanització de la Guàrdia, 31TDG1526, 560 m, 4-IV-2001; la segona, amb tres plantes, al camí de Reixac, 31TDG1727, 590 m, 3-V-2002. En tots dos casos, les plantes són presents en zones de brolla de romani (*Rosmarino-Ericion*) molt oberta, amb nombroses mates de *Thymus*.

Orchis purpurea Huds.

Espècie no citada a la comarca del Bages. La cita més propera correspon a Subirats, prop del castell, 31TDF08, 320 m (Arnold, 1981). Hem trobat i fotografiat dues plantes juntes i ben desenvolupades a la Ruca (Avinyó), 31TDG1829, 450 m, 16-V-2003, en una brolla esclarissada de *Rosmarino-Ericion* amb *Pinus nigra* i *Buxus sempervirens*.

Serapias parviflora Parl.

Una sola planta trobada al camí de Reixac (Calders), 31TDG1727, 590 m, 18-V-2002, en una zona oberta dominada per mates de *Thymus* a prop d'una brolla de romani (*Rosmarino-Ericion*). De les localitzacions de *S. parviflora* conegudes a Catalunya (Bolòs, 1998; Bolòs & Vigo, 2001), aquesta és la situada més a l'interior.

Agraïments

El professor F. Gusenleitner (Oberösterreichisches Landesmuseum, Linz/Dornach, Àustria) va determinar els himenòpters. J. E. Arnold ha corroborat la determinació de totes les espècies d'orquídiades que figuren esmentades en aquest treball.

JORDI VILA* & JOSEP FÀBREGA**

* Av. Països Catalans, 7. 08275 Calders (Barcelona).

** C/ Montardo, 51. Urbanització la Guàrdia. 08275 Calders (Barcelona).

Bibliografia

- ARNOLD, J. E. 1981. Notas para una revisión del género *Ophrys* L. (*Orchidaceae*) en Cataluña. *Collect. Bot. (Barcelona)*, 12(1): 5-61.
- ARNOLD, J. E. 1982. Notas sobre la distribución de algunas orquídeas en Cataluña. *Folia Bot. Misc.*, 3: 67-71.
- BOLÓS, O. DE 1998. *Atlas corològic. Volum extraordinari: Primera compilació general*. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona. 2 v.
- BOLÓS, O. DE & VIGO, J. 2001. *Flora dels Països Catalans*. Vol. 4: *Monocotiledònies*. Barcino. Barcelona.
- DELFORGE, P. 1989. Le groupe d'*Ophrys bertolonii* Moretti. *Mém. Soc. Roy. Bot. Belg.*, 11: 7-29.
- DELFORGE, P. 2002. *Guía de las orquídeas de España y Europa*. Lynx. Bellaterra.
- DEVILLERS, P. & DEVILLERS-TERSCHUREN, J. 1994. Essai d'analyse systématique du genre *Ophrys*. *Natural. Belges*, 75 (*Orchid.*, 7 suppl.): 273-400.
- HERMOSILLA, C. E. 1998. *Ophrys* × *zamba* (*Ophrys passionis* × *O. sphegodes*) nothosp. nov., un nuevo híbrido del norte de España y algunos comentarios sobre sus progenitores. *Est. Mus. Cienc. Nat. de Álava*, 13: 117-122.
- HÖPPING, U. & AUROUX, L. 1996. *Les orquídies silvestres del Moianès*. Raima. Moià.
- PAULUS, H. F. & GACK, C. 1999. Bestäubungsbiologische Untersuchungen an der Gattung *Ophrys* in der Provence (SO-Frankreich), Ligurien und Toscana (NW-Italien). *Jour. Eur. Orch.*, 31(2): 347-422.

Noves localitats pirinenques de *Viola parvula* Tineo

New Pyrenean localities for *Viola parvula* Tineo

Rebut: 17.09.04

Acceptat: 19.01.05

PALLARS SOBIRÀ: la Guingueta d'Àneu, inici del camí a Sant Beado, a l'oest de les bordes d'Aurós, matollars de bàlec i pastures, 31TCH4924, 1.460-1.560 m, 2-7-V-2004, P. Aymerich (BCN 19310).

BAIXA Cerdanya: Alp, vall de Saltèguet, talús amb bàlecs, 31TDG1889, 1.800 m, 2-V-1987, I. Soriano (BCN 19309).

Petit pensament anual distribuït de forma esparsa per les muntanyes que envolten la Mediterrània, des de Síria fins a la península Ibèrica i el Marroc. Havia estat indicat, com a molt rar, de la Catalunya Nord (Fournier, 1961) i més concretament del sector Alta Cerdanya-Capcir, UTM DH21 i DH31 (Bolòs *et al.*, 1998). De les poblacions conegudes fins ara, la més propera a les nostres es troba a Montlluís; n'és testimoni el plec d'herbari JACA 245089 (UTM DH21, 2.000 m, entre bàlecs, 10-V-1987, G. Bosc). Les nostres citacions són, per tant, les primeres d'aquesta espècie dins el territori administrat per la Generalitat de Catalunya, i alhora n'amplien l'àrea pirinenca fins al sector central de la serralada.

El nucli observat al Pallars Sobirà viu en un vessant esquistós orientat a l'est, en sòls prims. La major part de la població es troba entre 1.460 i 1.510 m, a les clarianes d'un matollar de bàlec (*Genista balansae* subsp. *europaea*) poc dens i força trepitjat pel besti-

ar, que va ser parcialment cremat fa uns anys i avui es troba en una fase de regeneració avançada. Ocupa una superfície d'una mitja hectàrea, amb densitats locals molt altes, d'uns quants centenars d'individus per metre quadrat. Més amunt, cap a 1.560 m, en un pradell molt nitrificat pel bestiar, hem observat un altre poblament molt menys extens, d'uns quants centenars de peus.

Quant al material de la Baixa Cerdanya, havia passat inadvertit a Muñoz-Garmendia *et al.* (1993), però una revisió recent ha permès d'atribuir-lo amb seguretat a *V. parvula*. L'hàbitat és molt semblant al del gruix de la població pallaresa, com també al de la de Montlluís. Sembla clar, per tant, que els matollars de bàlec aclarits deuen ser l'hàbitat característic d'aquesta espècie als Pirineus, on potser fins ara ha passat desapercebuda en altres localitats, ateses les petites dimensions de la planta i l'època primerenca de floració.

PERE AYMERICH* & IGNASI SORIANO**

* C/ Barcelona, 29. 08600 Berga.

** Centre Especial de Recerca de Biodiversitat Vegetal. Universitat de Barcelona. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona.

Bibliografia

- BOLÒS, O. DE; FONT, X.; PONS, X. & VIGO, J. (comp.) 1998. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans, mapes 1520-1815 (Resedaceae-Araliaceae)*. Vol. 8. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- FOURNIER, P. 1961. *Les quatre flores de la France*. Paul Lechevalier. Paris.
- MUÑOZ GARMENDIA, F.; MONTSERRAT, P.; LAÍNZ, M. & ALDASORO, J. J. 1993. *Viola* L. In: CASTROVIEJO, S.; AEDO, C.; CIRUJANO, S.; LAÍNZ, M.; MONTSERRAT, P.; MORALES, R.; MUÑOZ GARMENDIA, F.; NAVARRO, C.; PAIVA, J. & SORIANO, C. (ed.). *Flora iberica*. Vol. III. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid: 276-317.

***Melampyrum sylvaticum* L. retrobat a Catalunya**

***Melampyrum sylvaticum* L. rediscorered in Catalonia**

Rebut: 17.09.04
 Acceptat: 19.01.05

PALLARS SOBIRÀ: la Guingueta d'Àneu, Mata de Burgo, 31TCH5019, 1.680-1.830 m, 28-VI-2004, P. Aymerich (BCN 19385).

Aquesta planta circumboreal arriba rara fins als Pirineus, però la major part de citacions que li han estat atribuïdes serien errònies, motivades per confusions amb el molt comú *M. pratense* L. Concretament, al vessant ibèric de la serralada, l'única citació (Font Quer, 1915) confirmada per testimonis d'herbari és de la capçalera de la vall Ferrera (Bolòs & Vigo, 1996; Rico & Romero, 2002). En la revisió realitzada per a *Flora iberica* no ha estat possible localitzar-ne cap material d'herbari més recent (E. Rico, com. pers.). La nostra citació confirma la persistència de la planta al Pallars Sobirà, gairebé al cap d'un segle d'haver-hi estat descoberta per Font Quer i uns quinze quilòmetres a l'oest de la localitat antiga, bé que en una altra vall. Desconeixem quina és la situació de l'espècie al vessant nord dels Pirineus, ja que ens manca informació actualitzada i fiable, però pensem que deu ser-hi també molt rara.

A la Mata de Burgo viu en un vessant obac de sòls àcids, dins el qual apareix en ambients força diversos: en petits prats a les clarianes de bosc mixt de pi negre i bedoll, entre nabius al sotabosc de pinedes de pi negre i en marges de molleres. Es pot considerar com a localment abundant, ja que té densitats puntuals

grans (desenes de peus per metre quadrat) i, en conjunt, deu haver-hi milers d'individus. En tots els punts on ha estat observat creix completament barrejat amb *M. pratense*, que és més abundant.

PERE AYMERICH*

* C/ Barcelona, 29. 08600 Berga.

Bibliografia

- BOLÒS, O. DE & VIGO, J. 1996. *Flora dels Països Catalans*. Vol. III. Barcino. Barcelona.
 FONT QUER, P. 1915. Plantes de Vallferrera. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 15: 57.
 RICO, E. & ROMERO, T. 2002. *Melampyrum* L. In: LÓPEZ-SÁEZ, J. A.; CATALÁN, P. & SÁEZ, L. (ed.). *Plantas parásitas de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Mundi-Prensa. Madrid: 319-334.

Notes florístiques del cap de Salou i de la Sèquia Major (Tarragonès)

Notes on the flora of the Cap de Salou and the Sèquia Major (Tarragonès)

Rebut: 05.03.04
Acceptat: 19.01.05

L'àrea litoral del cap de Salou es caracteritza per suportar una forta pressió urbanística i turística, una de les més grans que es produeixen a Catalunya. Producte d'aquest desenvolupament ha estat la desaparició de bona part dels espais naturals que encara existien a mitjan segle xx (Bara, 1997; Blay, 2002). Durant els anys 2002-2003 vaig tenir l'ocasió de visitar el cap de Salou i la Sèquia Major (Tarragonès) amb l'objectiu d'elaborar diverses diagnòsics ambientals sobre alguns projectes urbanístics. D'aquests estudis sorgí un conjunt d'informació sobre un grup de plantes poc o gens conegudes d'aquest territori, algunes de les quals són, fins i tot, molt poc freqüents a Catalunya. L'objectiu d'aquesta aportació és, doncs, constatar la pervivència d'alguns tàxons propis sobretot d'ambients litorals (dunes i maresmes), i que es troben en una situació de forta regressió en aquest sector costaner tan intensament urbanitzat, i, així, proveir algunes eines per facilitar llur conservació. En alguns casos, únicament perfilem amb més precisió llur distribució general a Catalunya. Altres, en canvi, corresponen a tàxons força més rars, alguns dels quals ja havien estat citats en l'àrea d'estudi, bé antigament bé amb poca precisió.

Les dues localitats estudiades se situen al terme de Salou i a la zona oest de la Pineda (terme de Vila-seca), just en el límit meridional de l'espai d'interès natural de la Sèquia Major. Totes es troben dins l'UTM de 10 × 10 km 31T CF44. En la primera localitat, localit-

zada al capdamunt del cap de Salou, hi són abundants alguns dipòsits eòlics sorrencs antics, que s'assenten sobre un sòcol de roques calcàries que afloren en diversos punts. La localitat corresponent a la Sèquia Major presenta una diversitat d'hàbitats molt més alta, atès que les condicions d'inundació i de salinitat dels sòls són força heterogènies. Els criteris taxonòmics i nomenclaturals emprats en la citació dels tàxons corresponen als de la *Flora dels Països Catalans* (Bolòs & Vigo, 1984-2001). Els testimonis que justifiquen les citacions han estat dipositats a l'herbari de la Universitat de Barcelona.

Anagallis monelli L. subsp. *monelli*

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostra Senyora de Núria (CF4547), 30 m, brolles sobre roques calcàries (*Rosmarino-Ericion*).

Tàxon de l'àrea d'estudi ja consignat a la bibliografia antiga (Gibert, 1891; Font i Quer, 1916) i, més modernament però amb poca precisió, per Folch (1980). La població del cap de Salou constitueix un dels límits més septentrionals d'aquest endemisme iberomagribí.

Avellinia michelii (Savi) Parl.

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostra Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrencs sobre calcàries (*Alkanno-Maresion nanae*).

Espècie amb una àrea de distribució relativament estesa a Catalunya, però que es presenta sempre molt localment. Localitzada presumiblement al cap de Salou (Bolòs & Vigo, 1984-2001). A l'igual del que succeeix en altres àrees litorals (delta de l'Ebre), l'hem trobada als pradells d'annuals psammòfils.

Blackstonia perfoliata (L.) Huds. subsp. *imperfoliata* (L. fil.) Franco et Rocha

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell de mar, jonqueres halòfiles (*Juncetalia maritimi*).

La localitat consignada aquí s'afegeix a l'escassa informació de què hom disposa de la costa tarragonina septentrional: CF44? i CF55 (Bolòs *et al.*, 2001).

Catapodium rigidum (L.) Hubbard subsp. ***hemipoa*** (Delile ex Spreng.) Kerguelen

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostre Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrenecs sobre calcàries (*Alkanno-Maresion nanae*).

Tàxon que es distribueix esparsament des del golf de Roses fins el delta de l'Ebre, particularment als pradells terofítics psammòfils (*Alkanno-Maresion nanae*). Localitzat presumiblement al litoral que voreja el cap de Salou (Bolòs & Vigo, 1984-2001).

Cladium mariscus (L.) Pohl

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, canyissars de les vores de la Sèquia.

Les úniques localitats properes a l'àrea d'estudi es localitzen a la conca del Gaià (Battalla & Masclans, 1950) i en un punt sense especificar de la quadrícula CF44 (Bolòs, 1998).

Corynephorus divaricatus (Pourr.) Breistr. subsp. ***articulatus*** (Desf.) M. Lainz

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostre Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrenecs sobre calcàries (*Alkanno-Maresion nanae*).

Tàxon de distribució força local a Catalunya (Baix Llobregat, aiguamolls de l'Empordà). Per al litoral tarragoní apareix citat a Bolòs & Vigo (1984-2001), per bé que no existeixen dades publicades més concretes. L'hem localitzat als pradells terofítics psammòfils, en els que resulta relativament freqüent.

Cyperus capitatus Vandelli

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostre Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrenecs sobre calcàries (*Alkanno-Maresion nanae*).

Espècie que ja era coneguda del litoral tarragoní, tant al sud del cap de Salou: platja dels Penyals a l'Hospitalet de l'Infant (Folch, 1980; Rivas-Goday & Rivas-Martínez, 1958) i Cambrils (Sanz & Sobrino, 2002), com al nord: Torredembarra (Perdigó & Papió, 1985). La localitat aquí aportada ajuda a configurar l'àrea de distribució en aquest sector litoral.

Dorycnium pentaphyllum Scop. subsp. ***gracile*** (Jord.) Rouy in Rouy et Fouc.

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, jonqueres halòfiles (*Juncetalia maritimi*).

Tàxon molt escàs al litoral català, propi de les jonqueres halòfiles relativament seques. No consignat fins ara a la quadrícula CF44, per bé que apareix en aquesta àrea a la *Flora dels Països Catalans* (Bolòs & Vigo, 1984-2001).

Elymus elongatus (Host) Runemark

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, jonqueres halòfiles (*Juncetalia maritimi*).

Espècie força escassa a Catalunya. Les localitats més properes de la Sèquia Major se situen al litoral de Torredembarra (Perdigó & Papió, 1985) i al delta de l'Ebre (Boisset, 1985; Curcó, 1996).

Frankenia pulverulenta L.

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell de mar, pradells terofítics nitrohalòfils (*Frankenion pulverulentae*).

No existia cap dada d'aquest teròfit de l'àrea propera al cap de Salou. Les localitats més pròximes se situen al litoral de l'Hospitalet de l'Infant (Folch, 1980; Bolòs *et al.*, 1998), Creixell (Bolòs *et al.*, 1998) i Torredembarra (Perdigó & Papió, 1985).

***Galium murale* (L.) All.**

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, pradells terofítics de les clarianes de les brolles calcícoles.

Segons la dades publicades disponibles, la localitat de la Sèquia Major aquí consignada constitueix el punt més meridional de Catalunya.

Hymenolobus procumbens* (L.) Nutt. ex Torrey et A. Gray subsp. *procumbens

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, pradells terofítics nitrohalòfils (*Frankenion pulverulentae*).

Primera citació del litoral tarragoní, exceptuant el delta de l'Ebre (Balada *et al.*, 1977).

***Hypochoeris glabra* L.**

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostra Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrencs sobre calcàries (*Alkannomaresion nanae*).

Espècie característica dels pradells terofítics sobre sòls silicis i que esdevé força escassa al sud del riu Llobregat. L'única citació publicada del litoral tarragoní prové de Torredembarra (Batalla & Masclans, 1950).

***Juncus subulatus* Forsk.**

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, jonqueres halòfiles (*Juncetalia maritimi*).

No existia cap dada de l'àrea propera al cap de Salou, on forma algunes petites poblacions al sector meridional de la Sèquia Major, associada a altres espècies característiques de les jonqueres halòfiles.

Launaea fragilis* (Asso) Pau subsp. *fragilis

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostra Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrencs sobre calcàries (*Crucianellion maritima*).

Tàxon que havia estat localitzat amb dubtes al cap de Salou (Bolòs, 1998) i la presència del qual confirmem aquí. L'hem trobat a les brolles arenícoles que es desenvolupen en alguns sectors del capdamunt del cap.

***Limonium vulgare* Mill. subsp. *serotinum* (Rchb.) Gams in Hegi**

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, jonqueres halòfiles (*Juncetalia maritimi*).

Tàxon que, fora de les àrees més extenses d'aiguamolls litorals (aiguamolls de l'Empordà, deltes del Llobregat i de l'Ebre), esdevé molt rar a Catalunya. Prop de l'àrea estudiada, únicament es coneix amb certesa una altra població, corresponent a la platja dels Penyals de l'Hospitalet de l'Infant (Folch, 1980).

***Lotus ornithopoides* L.**

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, pradells terofítics de les clarianes de les brolles calcícoles.

Espècie que, a Catalunya, es distribueix sobretot per les contrades litorals al nord del riu Llobregat. Vers migjorn esdevé molt puntual: Cambrils (Folch, 1980; Sanz & Sobrino, 2002), Torredembarra i Altafulla (Bolòs *et al.*, 1997).

Maresia nana (DC.) Battand.

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostre Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrenes sobre calcàries (*Alkanno-Maresion nanae*).

Tàxon considerat bastant rar a Catalunya i en regressió per la urbanització del litoral. Del litoral tarragoní se'n coneixen algunes dades procedents de Cambrils (Sanz & Sobrino, 2002; Bolòs *et al.*, 1997) i del litoral de Vandellòs (Molero *et al.*, 1996), així com d'alguna localitat poc precisa de la quadrícula CF44 (Bolòs *et al.*, 1998).

Parapholis incurva (L.) C.E. Hubbard

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, vores de camins sobre sòls salins (*Frankenion pulverulentae*).

La localitat aquí consignada correspon a la segona del litoral septentrional tarragoní (Tamarit: Batalla & Masclans, 1950).

Phragmites australis (Cav.) Trin. subsp. ***chrysanthus*** (Mabille) Kerguélen

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, vores de la Sèquia Major (*Scirpion maritimo-compacti*).

Tàxon considerat comú a Catalunya, per bé que existeixen escasses dades bibliogràfiques. A la zona estudiada, colonitza algunes ribes llargament inundades, sobre sòls feblement salins.

Puccinellia fasciculata (Torrey) E.P. Bicknell

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, vores de camins sobre sòls salins (*Frankenion pulverulentae*).

Tàxon no consignat en cap localitat del litoral septentrional de Tarragona. L'hem recol-

lectat als pradells terofítics nitrohalòfils, bastant calcigats.

Sagina maritima G. Don

Sèquia Major, prop de la Pineda (CF4648, CF4649), prop del nivell del mar, vores de camins sobre sòls salins (*Frankenion pulverulentae*).

Al litoral tarragoní septentrional únicament es coneixia de Torredembarra (Perdigó & Papió, 1985). A la zona de la Sèquia Major viu als pradells terofítics nitrohalòfils.

Silene ramosissima Desf.

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostre Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrenes sobre calcàries (*Alkanno-Maresion nanae*).

Espècie força rara a Catalunya i que ha estat assenyalada solament en tres localitats: litoral al nord del Francolí —Bolòs & Vigo (1984-2001)—, cap de Salou —on ha estat indicada amb poca precisió per Gibert (1891), Folch (1980) i Bolòs *et al.* (2000)— i delta de l'Ebre (Boisset, 1985), si bé en aquesta darrera àrea segurament ha estat citada per confusió amb *Silene sclerocarpa* Duf. (Curcó, 2003). Les dades aportades confirmen la pervivència d'aquest tàxon tant amenaçat, característic dels pradells d'annuals dunars.

Vulpia membranacea (L.) Dumort. subsp. ***fasciculata*** (Forsk.) O. Bolòs, R. M. Masalles et Vigo

Cap de Salou, prop de la urbanització Nostre Senyora de Núria (CF4547), 30 m, dipòsits eòlics sorrenes sobre calcàries (*Alkanno-Maresion nanae*).

Tàxon poc conegut del litoral tarragoní septentrional: CF55 (Bolòs, 1998) i CF65 i

CF75 (Perdigó & Papió, 1985). L'hem trobat als pradells terofítics de les dunes.

ANTONI CURCÓ MASIP*

* Departament de Biologia Vegetal. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona. A/e: acurco@hotmail.com

Bibliografia

- BALADA, R.; FOLCH, R.; MASALLES, R. M. & VELASCO, E. 1977. Catàleg florístic del delta de l'Ebre. *Treb. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 8: 69-101.
- BARA, T. 1997. Els prats de la Pineda. Diagnosi ambiental d'una zona humida: passat, present i perspectives de futur. *Kesse*, 22: 17-23.
- BATALLA, E. & MASCLANS, F. 1950. Catálogo de plantas observadas en la cuenca del Gaiá (Tarragona). *Collect. Bot. (Barcelona)*, 2: 343-429.
- BLAY, J. 2002. Ocupació de l'espai litoral comprès entre la desembocadura del Francolí i el cap de Salou: regressió històrica i reconstitució actual de la vegetació de zona humida. *Kesse*, 32: 4-10.
- BOISSET, F. 1985. Introducción al estudio fito-ecológico de las comunidades halófilas del delta del Ebro. *Collect. Bot. (Barcelona)*, 16(1): 187-207.
- BOLÒS, O. DE 1998. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol I i II: *Volum extraordinari: Primera compilació general*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- BOLÒS, O. DE; FONT, X.; PONS, X. & VIGO, J. (ed.) 1997. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. VI. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- BOLÒS, O. DE; FONT, X.; PONS, X. & VIGO, J. (ed.) 1998. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. VIII. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- BOLÒS, O. DE; FONT, X. & VIGO, J. (ed.) 2000. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. X. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- BOLÒS, O. DE; FONT, X. & VIGO, J. (ed.) 2001. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. XI. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- BOLÒS, O. DE & VIGO, J. 1984-2001. *Flora dels Països Catalans*. Barcino. Barcelona. 4 v.
- CURCÓ, A. 1996. La vegetació del delta de l'Ebre (II): les comunitats halòfiles i halo-nitròfiles (classes *Puccinellio-Salicornetea* i *Cakiletea maritima*). *Folia Bot. Misc.*, 10: 113-139.
- CURCÓ, A. 2003. *Estudis sobre el poblament vegetal del delta de l'Ebre: flora, vegetació i ecologia de comunitats vegetals*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Barcelona.
- FOLCH, R. 1980. *La flora de les comarques litorals compreses entre la riera d'Alforja i el riu Ebre*. Arxius Secc. Cièn., LX. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- FONT I QUER, P. 1916. *La secció botànica del Museu de Ciències Naturals. Anuari 1916*. Junta de Ciències Naturals. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- GIBERT, A. M. 1891. *Topografia mèdica de Vilaseca de Solcina. Flora o catàleg de plantes del término de Vilaseca de Solcina*. Monografies de Vila-seca/Salou, 5 (reedició 1977). Salou.
- MOLERO, J.; SÀEZ, LL. & VALLVERDÚ, J. 1996. Noves aportacions al coneixement florístic de les comarques meridionals de Catalunya. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 64: 61-71.
- PERDIGÓ, M. T. & PAPIÓ, C. 1985. La vegetació litoral de Torredembarra (sud de Catalunya). *Collect. Bot. (Barcelona)*, 16: 215-226.
- RIVAS-GODAY, S. & RIVAS-MARTÍNEZ, S. 1958. Acerca de la *Ammophiletea* del este y sur de España. *Anales Inst. Bot. A. J. Cavanilles*, 16: 549-564.
- SANZ, M. & SOBRINO, E. 2002. *Plantas vasculares del cuadrat UTM 31T CF34. Cambrils*. ORCA. Catàlegs Florístics Locals, 13. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.

***Atropa baetica* Willk.: una nova espècie per a la flora dels Països Catalans**

***Atropa baetica* Willk.: a new species for the flora of the Catalan Countries**

Rebut: 14.12.2004

Acceptat: 19.01.2005

TERRES DE L'EBRE, Baix Ebre: Massís del Port: prop de la Barcina, sòl alterat en rocam calcari, 1.295 m, 31TBF7722, J. Beltran & À. Creix, 23-VI-2004 (Museu del Montsià d'Amposta, MMA 18646).

La troballa d'una població de la solanàcia *Atropa baetica* Willk. al massís del Port representa la presència més septentrional i oriental d'un tàxon de les muntanyes bètiques i subbètiques, i de l'Atlas mitjà i el Rif (Font i Quer, 1995).

Es coneixen dues poblacions d'*A. baetica* (Ortiz, 1984) en el Sistema Ibèric: Hosquillo—Conca— i Hundido de Armallones—Guadalajara. Ortiz (1984) resol que el plec d'herbari MA 108058 correspon a la segona de les localitats indicades i no a la de Gajanejos i Valfermoso de las Monjas (Collado & Fernández Casas, 1994), a la mateixa província de Guadalajara. Aquestes poblacions de la regió muntanyenca de Conca són, en el seu origen, cultivades (M. J. Gallego, com. pers.).

Hi ha una cita de Vayreda [1902: 552(62)] per a la localitat de Segueró (Girona) que considerem que cal discutir. A l'Institut Botànic de Barcelona es conserva l'herbari d'Estanislau Vayreda, en el qual hem localitzat quatre plecs determinats com a *A. baetica*, tots ells de la mateixa localitat, «Segaró. *Cult. in horto*. 300 m. Jul. 1884», que E. Vayreda va

anotar com a *A. baetica* amb una atribució subespecífica sense concretar. D'aquesta nota podem deduir que Vayreda va pensar que les plantes corresponien a una subespècie d'*A. baetica* que no va arribar a determinar. Estudiats els materials, notem uns caràcters que no es corresponen amb *A. baetica*, sinó amb *Atropa × martiana* Font Quer. Revisat el plec BC 113451 corresponent a *A. × martiana* var. *foliosa* A. de Bolòs («F₂»), A. de Bolòs, 22-VIII-1947, *cult. in horto botanico Barcinonensi*, observem que són coincidents. Però els dos exemplars del plec BC 836707 d'*A. baetica* procedent de la Iruela, a Jaén, són iguals als de Vayreda i al d'A. de Bolòs i, per tant, hi podria haver alguna variabilitat que no hauríem tingut en compte. Però Gallego (com. pers.) associa, entre d'altres, els exemplars de la Iruela a *A. × martiana*. Per tot això considerem que la cita d'E. Vayreda correspon realment a aquest darrer híbrid i no a *A. baetica*. Per tant, hi hauria quatre plecs d'*A. × martiana* quaranta-vuit anys abans que Font i Quer bategés l'híbrid del Jardí Botànic de Barcelona (Font i Quer, 1995: 570).

Quant a la localitat, Segaró o Sagaró no correspon, com podria pensar-se, a S'Agaró sinó a Segueró, la Garrotxa, on hi ha el Noguer de Segueró, la casa pairal de la família Vayreda i on l'Estanislau Vayreda tenia un jardí botànic (Camarasa, 1989: 160). Per això creiem també que les plantes de la cita les va cultivar al jardí («*in horto*») de casa seua.

Cadevall (1932: 189), malgrat que coneixia les diferents publicacions botàniques precedents, no recull la dada de Vayreda (1902), ja que queda constància que es tractava d'una espècie cultivada. De fet, la cita de Vayreda inclou «J. B.», les inicials de jardí botànic. Tanmateix, encara queden molts enigmes per resoldre. Un dels principals és com es va poder originar l'híbrid. Si hagués tingut cultivades a Segueró *A. belladonna* i *A. baetica*, molt probablement, s'hauria adonat de segui-

da de la possibilitat que es tractés d'un híbrid. Per tant, creiem més probable que algú li hagués fet arribar les llavors, o que les hagués aconseguides ell mateix, per la qual cosa no hi ha dubte que es tracta d'un híbrid fèrtil. Ara només resta preguntar-se d'on va traure les grans Estanislau Vayreda.

Dins Camarasa (1989: 160-161), es recullen unes referències als contactes que va establir —en va ser membre— amb la Societat Helvètica d'Échange de Plantes i amb Willkomm, Arvet-Touvet, Colmeiro i Pau. També és possible que participés en els múltiples intercanvis que, dels plecs procedents del Hundido de Armallones (Guadalajara), hi va haver en aquell temps (Ortiz, 1984). El mateix autor afirma que les cites d'*Atropa belladonna* L. var. *minor* DC dels germans Sepúlveda (1883) a Armallones, *el Hundido*, i Ocentejo serien també *A. × martiana*.

També cal preguntar-se quin és l'origen dels individus del massís del Port. L'àrea on els hem trobat, a diferència del que s'esdevé en altres localitats de què tenim notícia, és molt lluny de qualsevol camí o lloc humanitzat i, per això, podria descartar-se un origen artificial, ni que fos molt llunyà en el temps. Tenint en compte que els exemplars del Port són morfològicament molt semblants als de la serra de Cazorla (plec BC 831450, revisat per M. J. Gallego el 2002 per a *Flora iberica*), fóra interessant un estudi genètic que aclarís aquests dubtes.

Al Port existeixen diferents poblacions d'una altra espècie del gènere, *A. belladonna* L., una de les quals es troba a poc més de dos quilòmetres i mig (Torres, 1989), població que nosaltres mateixos coneixíem de fa temps i que hem anat a retrobar per tal de confirmar-ne la presència a l'indret. D'acord amb Ortiz (1984: 164) i amb M. J. Gallego (com. pers.) és versemblant la presència d'*A. × martiana* al massís del Port, en trobar-s'hi els presumptes progenitors molt més pròxims que no ho

FIGURA 1. *Atropa baetica* Willk. Massís del Port, prop de la Barcina. Fotografia: Jordi Beltran.

estan Armallones (*A. baetica*) i Zaorejas (*A. belladonna*).

Hem trobat *Atropa baetica* a l'estatge culminant del massís del Port, prop de la Barcina. Inicialment se'n va detectar un únic individu, si bé en successives visites se n'han localitzat d'altres, alguns en 31TBF7721. Fins ara se n'han trobat tres nuclis de població, separats entre ells fins a 790 m de distància, en relleixos calcaris entre 1.275 m i 1.300 m s. m. *A. baetica* es troba al domini de la pineda de pi rojal (*Arctostaphylo-Pinetum catalaunicae* O. Bolòs 1967). Es considera que *A. baetica* és una espècie pròpia de sòls alterats. De fet, l'indret es va veure afectat per un incendi que hi va haver a la Vall del Pastor del 10 al 12

d'octubre de 1980 i que va cremar la coberta vegetal, llevat d'alguns pi rojal que va sobreviure. A hores d'ara encara queden drets molts de troncs secs dels arbres que es van cremar. L'estrat arbori encara no s'ha recuperat. En la localitat, i compartint el mateix ambient, també hi hem trobat *Thymus willkommii*, *Melica ciliata*, *Buxus sempervirens*, *Sorbus aria*, *Koeleria splendens*, *Genista scorpius*, *Teucrium polium* ssp. *aureum*, *Thymelaea tinctoria*, entre d'altres.

A. baetica és un tàxon que és qualificat com a espècie «en perill d'extinció» en la primera llista del Conveni de Berna; com a «prioritària» en la Directiva Hàbitat 92/43/CEE (annex II) de 1992, i com a «en perill d'extinció» en el Reial decret 439/1990, del 5 d'abril, per la legislació espanyola. A més a més, forma part de la llista vermella de la flora vascular espanyola. En la legislació autonòmica, està recollida en el Decret 104/1994, del 10 de maig, que estableix el catàleg andalús d'espècies de flora silvestre amenaçada (*BO. Junta de Andalucía*, núm. 107/1994, del 14 de juliol), on consta com a «en perill d'extinció», i en el Decret 33/1998, del 5 de maig, que estableix el catàleg regional d'espècies amenaçades de Castella-la Manxa.

Per tot això, seria convenient que s'iniciés un procés de protecció integral i de recuperació de les poblacions del massís del Port. L'àrea en què es troba queda relativament allunyada de les principals vies excursionistes, i no hi ha aprofitaments forestals, la qual cosa faria factible una actuació d'aquesta mena. En aquest sentit, cal dir que, una volta localitzats els primers individus, es va tramestre la informació de la troballa a la Direcció i als serveis científics del Parc Natural dels Ports. Caldria esperar de la Direcció del Parc Natural, i d'acord amb les recomanacions de Blanca *et al.* (2000) i Bañares *et al.* (2004), l'exclusió de la zona dels aprofitaments ramaders que ara per ara hi tenen lloc.

JORDI BELTRAN GARCIA* & FERRAN ROYO PLA*

* Grup de Recerca Científica Terres de l'Ebre. C/ Rosa Maria Molas, 35. 43500 Tortosa.

A/e: jbeltra2@xtec.net; ferran_pla3@hotmail.com

Bibliografia

- BAÑARES, Á.; BLANCA, G.; GÜEMES, J.; MORENO, J. C. & ORTIZ, S. (ed.) 2004. *Atlas y libro rojo de la flora vascular amenazada de España: Taxones prioritarios*. Ministerio de Medio Ambiente. Organismo Autónomo de Parques Nacionales. Madrid.
- BLANCA, G.; CABEZUDO, B.; HERNÁNDEZ-BERMEJO, J. E.; HERRERA, C. M.; MOLERO MESA, J.; MUÑOZ, J. & VALDES, B. 2000. *Libro rojo de la flora silvestre amenazada de Andalucía*. Tomo I: *Especies en peligro de extinción*. Junta de Andalucía. Consejería de Medio Ambiente. Sevilla.
- CADEVALL, J. 1932. *Flora de Catalunya*. Vol. IV. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- CAMARASA, J. M. 1989. *Botànica i botànics dels Països Catalans*. Biblioteca Universitària. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- COLLADO, A. & FERNÁNDEZ CASAS, J. 1994. Mapa 54». In: FERNÁNDEZ CASAS, J.; GAMARRA, R. & MORALES ABAD, M. J. *Asientos Corológicos*, 21. *Fontqueria*, 39: 314-315.
- FONT I QUER, P. 1995. *Plantas medicinales. El Dioscórides renovado*. Labor. Barcelona.
- ORTIZ, A. 1984. A propósito de la presencia de *Atropa baetica* Willk. en la provincia de Cuenca (España). *Anales Jard. Bot. Madrid*, 41(1): 161-165.
- TORRES, L. 1989. *Flora del massís del Port*. Diputació de Tarragona. Tarragona.
- VAYREDA, E. 1902. Plantas de Cataluña. *Anales Soc. Esp. Hist. Nat.*, 30(4): 552.

***Gamochaeta coarctata* (Willd.) Kerguelen, una nova espècie al·lòctona a Catalunya**

***Gamochaeta coarctata* (Willd.) Kerguelen, a new alien species in Catalonia**

Rebut: 18.01.2005
 Acceptat: 21.01.2005

BARCELONA CIUTAT: confluència entre el carrer de la Marina i l'avinguda d'Icària, parterres, 15-VI-2003, C. Macías (BCN 16567, BC 862018).

Aquesta espècie ha estat també observada l'any 2004 al mateix lloc i a les proximitats de la zona del passeig Marítim de Barcelona, per la qual cosa podria constituir una població estable.

Font *et al.* (2002) citen *Gamochaeta subfalcata* (Cabrera) Cabrera als Països Catalans i fan un repàs de la situació del gènere *Gamochaeta* i de la seva distribució a Espanya i Europa. Així, doncs, *Gamochaeta coarctata* (Willd.) Kerguelen in *Lejeunia* 120: 104 (1987) és una nova espècie adventícia a Catalunya, car no havia estat citada abans d'aquest territori i no figura al catàleg de plantes al·lòctones de Casasayas (1989). Es tracta d'una asteràcia originària del sud d'Amèrica, difosa per l'Argentina, el Brasil, el Paraguai i l'Uruguai (Freire & Iharlegui, 1997).

A continuació aportem algunes característiques morfològiques de la planta herboritzada: herba perenne de tipus hemicriptòfit, de fins a 0,25 m d'alçada, de tiges d'ascendents a suberectes i tiges prostrades, lignificades, radicants i de tendència rizomatosos al seu inici, finalment ascendents, amb rosetes de fulles basals més grans i fulles caulinars més peti-

tes, totes oblongues i espatulades, d'apex arrodonit, fortament discolors. Espigues de capítols bracteades; capítols amb taques vermelloses i bràctees involucrals amb l'apex d'obtus a arrodonit. El papus està soldat en un anell central i es desprèn sencer, caràcter distintiu del gènere.

El nostre material correspon a *G. coarctata* segons les dades de Freire & Iharlegui (1997) i Cabrera (1961).

Amb aquests caràcters, els materials dels herbaris de l'Institut Botànic de Barcelona (BC) i de la Universitat de Barcelona (BCN) de localitats del nord-oest peninsular, Galícia i Portugal determinats com a *G. purpurea* (L.) Cabrera s'han d'atribuir a aquesta nova espècie i, per tant, designar-se com a *G. coarctata*. *G. spicata* (Lam.) Cabrera és sinònim d'aquesta (Freire & Iharlegui, 1997). Tanmateix, seria interessant revisar els materials testimoni de la cita de *G. pennsylvanica* (Willd.) Cabrera de València (Carretero & Esteras, 1980) per confirmar la presència d'aquesta espècie, ja que és molt semblant a *G. coarctata*. Aquesta última està citada del País Basc (Aseginolaza *et al.*, 1985) i de Cantàbria (Aedo *et al.*, 1987). Sembla que té preferència pel clima temperat, donada la seva distribució per províncies costaneres.

En relació amb el lloc i la localitat nous, es pot dir que el seu hàbit, hemicriptòfit amb rosetes de fulles basals, la fa resistent a la tallada de gespa, i, finalment, cal considerar els espais urbans com uns ambients d'entrada important d'espècies al·lòctones.

CARLOS MACÍAS CASTRO*

* Passeig Mare de Déu del Coll, 48, 1er 2ona. 08023 Barcelona.
 A/e: cmacias@ub.edu

Bibliografia

AEDO, C.; HERRÁ, C.; LAÍNZ, M.; LORIENTE, E. & MORENO MORAL, G. 1987. Contribuciones al

- conocimiento de la flora montañesa, VI. *Anales Jard. Bot. Madrid*, 44(2): 445-457.
- ASEGINOLAZA, C.; GÓMEZ, D.; LIZAUR, X.; MONTSERRAT, G.; MORANTE, G.; SALAVERRÍA, M. R.; URIBE-ECHEBARRÍA, P. M. & ALEJANDRE, J. A. 1985. *Catálogo florístico de Álava, Vizcaya y Guipúzcoa*. Serv. Centr. Publ. Gob. Vasco. Vitoria-Gasteiz.
- CABRERA, A. L. 1961. Observaciones sobre las Inuleae-Gnaphalineae (Compositae) de América del Sur. *Bol. Soc. Argent. Bot.*, 9: 359-386.
- CARRETERO, J. L. & ESTERAS, F. J. 1980. Sobre la presencia de *Gamochaeta pensylvanica* (Willd.) Cabrera en España. *Anales Jard. Bot. Madrid*, 36: 407.
- CASASAYAS, T. 1989. *La flora al·lòctona de Catalunya: Catàleg raonat de les plantes vasculars exòtiques que creixen sense cultiu al NE de la Península Ibèrica*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Barcelona.
- FONT, J.; JUANOLA, M. & FÀBREGAS, E. 2002. *Gamochaeta subfalcata* (Cabrera) Cabrera, una composta al·lòctona nova als Països Catalans. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 70: 41-43.
- FREIRE, S. E. & IHARLEGUI, L. 1997. Sinopsis preliminar del género *Gamochaeta* (Asteraceae, Gnaphalieae). *Bol. Soc. Argent. Bot.*, 33(1-2): 23-35.

Novetats florístiques per a les Terres de l'Ebre

New floristic data for Ebre counties in Southern Catalonia

Rebut: 26.12.2004

Acceptat: 01.02.2005

Al llarg dels darrers anys el Grup de Recerca Científica de les Terres de l'Ebre ha dut a terme unes campanyes de prospecció per tal de millorar el coneixement florístic del territori. Pel que fa a les localitats, els reticles UTM que es recullen pertanyen a la zona 31T. La referència als plec d'herbari MMA correspon a l'acrònim de Museu del Montsià d'Amposta.

Bupleurum lancifolium Hornem. (*B. protractum* Hoffmans. & Link)

MONTSIÀ: Ulldacona, entre el mas de Mulet i la Bassa Blanca, BE8996, vora de camí, 24-IV-2004, N. Abella & F. Royo (MMA 18622). Ibídem, garroferar-ametlerar, 270 m, 7-V-2004, S. Cardero, J. Hodgson, A. Romo, F. Royo & L. de Torres (BCN 22123).

Es tracta d'un tàxon amb una àrea de distribució força discontinua. A Bolòs *et al.* (1999) es recullen citacions del nord del Llobregat i del territori mediovalentí. Darrerament ha estat citat per Aparicio & Mercé (2004) per al sud-oest del Baix Maestrat.

Centaurea cyanus L.

MONTSIÀ: Godall, barranc de Servera, sembrat d'avena, 140 m, BF8304, 15-V-2003, F. Royo (BCN 14374).

En el mateix sembrat s'hi van trobar altres tàxons a hores d'ara molt rars en el context del territori *Agrostemma githago* (BCN 14373) i *Sinapis arvensis* (BCN 14375).

Chaenorhinum rubrifolium (Robill. & Castagne ex DC.) Fourr. subsp. *rubrifolium*

BAIX EBRE: Roquetes, la Torta, vora la carretera del Mas de Barberans a la Ravaleta de Cristo, 31TBF8013, 220 m, 24-III-2004, S. Cardero, F. Royo & L. de Torres, (BCN 22405, MMA 18814).

Hem trobat aquesta espècie en una comunitat rica en teròfits com són els oliverars de secà no llaurats i amb aplicació reiterada d'herbicides, coneguts al territori amb el nom de *no-cultiu*. En el punt de la finca on es trobava la millor població (sup. 2 m²), ben a prop de la carretera, a banda de *Ch. rubrifolium*, es trobaven quatre tàxons més de la família de les escrofulariàcies, d'ecologia prou semblant: *Linaria aeruginea* subsp. *cardonica*, *L. arvensis* subsp. *micrantha*, *L. arvensis* subsp. *simplex* i *Chaenorhinum minus* subsp. *minus*.

Cyperus digitatus Roxb. subsp. *auricomus* (Sieber) Kükenth. (*C. auricomus* Sieber ex Spreng.)

BAIX EBRE: Tortosa, galatxo de l'illa d'Audí, *Bidention*, enmig d'un poblament de *Leersia oryzoides*. BF9125, 12 m, 16-IX-2003, J. Hodgson, C. Palmer, F. Royo & L. de Torres (BCN 21521).

Possiblement la seua presència al territori sigui deguda a una introducció de la qual n'ignorem l'origen i quin pot ser el seu comportament en l'esdevenidor més immediat. Es tracta d'un tàxon conegut únicament en l'àmbit ibèric de l'àrea del Montseny. A l'herbari BC se'n conserven dos testimonis (BC 63592 i BC 92707).

Epilobium brachycarpum C. Presl (*E. paniculatum* Nutt. ex Torr. & A. Gray)

TERRA ALTA: Pinell de Brai, riu Canaletes o Canaleta, codolar fluvial, BF8739-8839, 65 m, 10-VI-2001, J. Beltran & F. Royo (BCN 15223).

L'indret es troba per sota de l'antiga línia de ferrocarril de la Val de Zafan, que en el passat n'hauria pogut ser el focus d'introducció. A l'herbari BC (BC s. n.) i BCN (BCF 39531) es troben plecs d'aquest tàxon procedents d'una localitat del centre de la península Ibèrica, on forma part de comunitats ruderals nitròfiles. Existeixen indicacions per a la part occidental de la província de Saragossa (Mateo *et al.*, 1996; Mateo & Pisco, 2002). Per tot això, considerem que es tracta de la primera indicació d'aquest tàxon per als Països Catalans.

Euphorbia minuta Loscos & Pardo

MONTSIÀ: Masdenverge, mas d'en Torres, talussos àrids damunt sòl argilenc, BF9007-9107, 90 m, F. Royo, 10-III-2004 (BCN 22406). *Ibidem*, F. Royo, 06-V-2004 (BCN 22173, MMA 18609).

Tàxon conegut a les comarques meridionals continentals (Rovira, 1986) però que fins ara no ens constava que hagués estat observat en una localitat tan pròxima al litoral i en una cota tan baixa.

Helianthemum salicifolium (L.) Mill.

MONTSIÀ: Godall, cap d'Àsens, pradell terofític damunt sòl argilenc, BF8061, 350 m, 9-IV-2004, N. Abella, J. M. Álvarez de la Campa, F. Royo & L. de Torres (BCN 22437, MMA 18825).

Trobem aquesta cistàcia en una localitat molt isolada en relació amb les del massís del Port, essent relativament freqüent en les seues parts alta i continental (Rovira, 1986; Torres, 1989).

Hyoscyamus niger L.

MONTSIÀ: La Sénia, barranc de Valldebous, pedruscall de mare de barranc, BF7109, 550 m, 15-V-2002, F. Royo (BCN 13091).

Nosaltres havíem visitat l'indret de manera reiterada i no l'havíem detectat fins ara.

Considerem que la seua presència es deu a les avingudes de la tardor de 2000 i que a hores d'ara pareix haver desaparegut. Es tracta de la irradiació més septentrional des del sistema Ibèric, que presenta una certa continuïtat amb les localitats més de les serres del Montsant i Prades. Villaescusa (2000) dóna aquest tàxon per a la comarca del Baix Maestrat. Nosaltres mateixos hem vist aquest tàxon en diferents localitats del nord valencià.

Lathyrus tingitanus L.

BAIX EBRE: Benifallet, PK 20,8, antiga carretera Tortosa-Benifallet (pel coll de Som), coster vora carretera, prop de Benifallet, BF8936, 50 m, 29-IV-1998, L. de Torres (MMA 18828).

Segons Bolòs & Vigo (1984) aquest tàxon és un teròfit cultivat com a planta farratgera i naturalitzat en algunes comarques mediterrànies marítimes. Està citat solament al territori catalanídic nord, essent relativament comú a la comarca del Maresme. Bolòs *et al.* (1998) refereixen una localitat més meridional, concretament del quadrat UTM CF26, corresponent a la serra de Prades. Es tracta d'un tàxon que té la seua àrea de distribució a l'extrem més meridional ibèric, així com a les illes macaronèsiques i al nord-oest africà (Gallego, 1999).

Myosotis arvensis (L.) Hill. subsp. *arvensis*

MONTSIÀ: Sant Carles de la Ràpita, serra del Montsià, racó baix la Foradada, fenassar -prat mesòfil, BF9201, 560 m, 4-VI-1999, E. Carrillo, R. Quadrada & F. Royo (BCN 22407). *Ibidem*, 600 m sm, 24-V-2003, F. Royo (BCN 22408, MMA 18816).

Tàxon que no havia estat localitzat a la serra de Montsià per Forcadell (1999). Presenta una corol·la molt menuda i uns pedicels força curts, caràcters que Bolòs & Vigo (1996) prenen per tal de caracteritzar la varietat *garciasii* Bolòs & Vigo.

Narcissus × pujolii Font Quer

MONTSIÀ: Mas de Barberans, prop del cementeri, garriga rocosa, BF7813, 330 m, 24-III-2004, F. Royo (BCN 22404).

Tàxon híbrid que no havia estat assenyalat des que fou descrit per Font Quer (1924: 14) per a la comarca del Bages. A l'indret es trobaven florits els presumptes progenitors (*N. assoanus* i *N. dubius*), la qual cosa feia que en fresc es veiessin perfectament els caràcters intermedis, sobretot pel que fa al color de la corol·la.

Narduroides salzmännii (Boiss.) Rouy

BAIX EBRE: Alfara de Carles, ombria de la Vallfiguera, badalls de roca reblits amb partícules fines, BF7824, 500 m, 4-VI-2000, F. Royo (BCN 12578). *Ibidem*, 480 m, 2-VI-2001, F. Royo (MMA 18183).

Tàxon que únicament havia estat assenyalat al Principat de Catalunya per part de Pascual (1996). La nostra localitat presenta una certa continuïtat amb les del sud valencià (Juan *et al.*, 1995).

Orobanche elatior Sutton (*O. major* L.)

BAIX EBRE: Tortosa, Bitem, partida del Maçets, anant al barranc del Bassiol, vinya abandonada, sobre *Centaurea aspera*, BF9429, 200 m, 10-VI-2004, S. Cardero & L. de Torres.

Atenent al criteri de Pujadas (1999, 2000, 2002), creiem que és possible que es pugui tractar de la subsp. *icterica* (Pau) Pujadas; tanmateix, el fet que no s'herboritzés i únicament es fotografiés no ens permet d'assegurar que es tracti d'aquest darrer tàxon, si bé el fet que es trobés com a paràsit de la bracera ho fa molt probable. Ens sobta que Foley (2001: 71-72) dubti de la presència d'*O. elatior* en la flora peninsular.

Phacelia tanacetifolia Benth.

MONTSIÀ: Mas de Barberans, Refoia Fonda, sembrat d'avena, BF7425, 240 m, 16-V-2004, N. Abella & F. Royo (BCN 22124).

Neòfit de la família de les hidrófil·làcies de recent introducció que sembla que s'ha fet servir com a planta mel·lífera i com a adob en verd. En el mateix sembrat hi vam herboritzar tàxons molt rars al territori com són *Vicia ervilia* (BCN 22403) o *Sisymbrium crassifolium* (BCN 22409).

Darrerament Aparicio & Mercé (2004b) l'han assenyalat al Baix Maestrat, no gaire lluny d'on hi hauria un conreu de la planta, segons ens indica Jesús Moro.

Scandix australis L.

TERRA ALTA: Orta de Sant Joan, Tosseta Rasa, replanells terrosos dins de clavills de roca, BF7425, 1.150 m, 03-VII-04, J. Barres, J. Beltran, S. Cardero, F. Royo & Ll. de Torres (MMA 18687).

Vam trobar aquesta planta en estat de completa senescència i només els fruits presentaven caràcters suficients per assolir la determinació per a la qual hem emprat Pujadas (2003). Els fruits es mantenen erectes, presenten una part seminífera amb una amplada de 0,6 a 0,9 mm i una llargada d'uns 5 mm, amb una longitud del bec de 10 a 14 mm. Aquestes dimensions s'atansen a les de la subsp. *microcarpa* (Lange) Thell., tàxon conegut a l'est i al centre de la península Ibèrica. La subsp. *australis*, a la qual possiblement caldria assignar els individus vistos, ha estat assenyalada com a localitat més pròxima de la mola de Coldejou per part de Molero *et al.* (1996).

Dins del *Banc de dades de biodiversitat de Catalunya* [desembre de 2004] apareix una dada referida al quadrat UTM BF82 que considerem errònia, atès que la localitat que s'hi indica és Almacelles.

Solanum elaeagnifolium Cav.

MONTSIÀ: Ulldecona, les Moles, talús vora carretera, BE8198, 180 m, 27-IX-2003, N. Abella, S. Cardero & F. Royo (BCN 14970, MMA 18813).

BAIX EBRE: Alfara de Carles, principi del camí del Toscar, cardassar nitròfil fortament pasturat, BF7926, 280 m, 16-IX-2002, F. Royo (BCN 13088); Ibidem, 12-X-2002. N. Abella & F. Royo (BCN 14134).

A la primera de les localitats la planta formava una població abundosa (entre trenta i quaranta peus) que s'allargava i ocupava el marge de la carretera local al llarg d'uns trenta metres. Alguns exemplars havien colonitzat el camp d'oliveres immediat. Cap peu ultrapassava els 50 cm d'alçària. A la localitat del Baix Ebre es manté des de fa uns quants anys, atès que el camp on es troba es manté en guaret. Aquesta darrera dada fou tramesa a la secretaria d'ORCA i publicada dins Bolòs *et al.* (2003).

Les localitats més pròximes són les indicades per Aymemí (1996) per al Baix Camp, la mateixa comarca d'on hem pogut consultar un plec d'herbari (BCN s. n.) de J. Ninot.

Spiranthes spiralis (L.) Chevall. (*S. autumnalis* Rich.)

TERRA ALTA: Prat de Comte, bassa del Montsagre, BF7396, 950 m, 10-X-2004, S. Cardero & L. de Torres. BAIX EBRE: Paüls, prop de la font del Montsagre, BF7396, 900 m, 10-X-2004, S. Cardero & L. de Torres.

BAIX MAESTRAT: La Pobla de Benifassà: Fredes, entre el Montgó i Cantaperdius, BF6010, 1.140 m, 12-IX-2004, N. Abella & F. Royo.

Tàxon abundant a la primera de les localitats en el tram comprès entre la bassa i la font del Montsagre de Paüls. Els individus estaven agrupats fins a quatre peus junts, tot i que la majoria es presentaven de dos en dos. Una altra població molt menys nombrosa es va localitzar continuant el camí cap a la font del Montsagre d'Horta. A la darrera de les localitats indicades es va veure un únic individu entremig d'unes roques del talús d'una pista forestal.

Spiranthes aestivalis (Poir.) Rich.

BAIX EBRE: Roquetes, barranc de la Carameïlla, BF7920, 460 m, 6-VII-2002, N. Abella & F. Royo; barranc de la Vallfiguera, BF7824, 380 m, 9-VII-2004, F. Royo.

Es tracta d'un tàxon que gaudeix d'un alt grau de protecció en l'àmbit internacional, considerat de protecció estricta dins la UICN. Observat per Rovira (1986) al riu Algars, no saltres mateixos l'havíem vist al riu als estrets d'Arnes; en canvi, aquestes noves indicacions representen les primeres del vessant marítim del massís del Port.

Trifolium lappaceum L.

TERRA ALTA: Arnes, camí del mas de Pau, sembrat d'ordi, BF6931, 500 m, 28-VI-2002, F. Royo & L. de Torres (MMA 18032).

MONTSIÀ: Godall, serra de Godall, capçalera del barranc la Caldera, herbassar sobre sòl argilenc ric en algeps, BF8702, 330 m, N. Abella & F. Royo (BCN 14088, MMA 17788).

Tàxon indicat únicament a les comarques meridionals del Principat per Sennen (1909).

Veronica peregrina L.

MONTSIÀ: Amposta, parc municipal, pedrusca artificial viària davant del Museu del Montsià, BF9509, 10 m, 3-VI-2000, F. Royo (BCN 13165).

BAIX EBRE: Tortosa, illa d'Audí, depressions humides terofítiques, BF9025-9125, 12 m, N. Abella & F. Royo (BCN 13164, MMA 17985); Roquetes, canal Xerta-Càlig amb el barranc de Covalta, herbassar humit, BF8118, 150 m, 9-V-2004, J. Hodgson & L. de Torres (MMA 18606).

Neòfit d'introducció relativament recent a la península Ibèrica i al Principat de Catalunya (Ubach, 1950) i que darrerament ha estat assenyalat al País Valencià (Mateo, 2002).

SALVADOR CARDERO AGUILERA,* FERRAN ROYO PLA* & LLUÍS DE TORRES I ESPUNY*

* Grup de Recerca Científica de les Terres de l'Ebre. C. Rosa Maria Molas, 35. 43500 Tortosa.
A/e: salvacardero@hotmail.com, ferran_pla3@hotmail.com
i detorresl@hotmail.com

Bibliografia

- APARICIO, J. M. & MERCÉ, J. M. 2004a. Aportacions a la flora de la província de Castellón, IV. *Toll Negre*, 3: 51-54.
- APARICIO, J. M. & MERCÉ, J. M. 2004b. Aportacions a la flora de la província de Castellón, V. *Toll Negre*, 4: 23-43.
- AYMEMÍ, A. 1996. *Solanum elaeagnifolium* Cav. al Baix Camp. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 64: 77.
- BOLÓS, O. DE & VIGO, J. 1984. *Flora dels Països Catalans*. Vol. I. Barcino. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE & VIGO, J. 1996. *Flora dels Països Catalans*. Vol. III. Barcino. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE; FONT, X.; PONS, X. & VIGO, J. 1998. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 8. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE; FONT, X. & VIGO, J. 1999. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 9. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE; FONT, X. & VIGO, J. 2003. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 12. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- FOLEY, M. J. Y. A. PAIVA, J.; SALES, F.; HEDGE, H. I.; AEDO, C.; ALDASORO, J. J.; CASTROVIEJO, S.; HERRERO, A. & VELAYOS, M. (ed.) 2001. *Flora iberica. Plantas vasculares de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Vol. XIV: *Myoporaceae-Campanulaceae*. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid.
- FONT QUER, P. 1924. Formes noves de plantes. *Mem. Mus. Ci. Nat. Sèr. Bot. (Barcelona)*, 1(2): 14.
- FORCADELL, J. M. 1999. *Flora i vegetació de l'espai d'interès natural de la Serra de Montsià*. Universitat de Lleida. Inèdit.
- GALLEGO, M. J. 1999. *Lathyrus*. In: TALAVERA, S.; AEDO, A.; CASTROVIEJO, S.; ROMERO-ZARCO, C.; SÁEZ, L.; SALGUEIRO, F. J. & VELAYOS, M. (ed.). *Flora iberica*. Vol. VII(I). Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid: 423-482.
- JUAN, A.; SERRA, L.; CRISTÓBAL, J. C. & CRESPO, M. B. 1995. Fragmenta chorologica occidentalia, 5462-5478. *Anales Jard. Bot. Madrid*, 53(1): 111-112.
- MATEO, G. 2002. De flora valentina, VII. *Flora Montiberica*, 22: 45-47.
- MATEO, G.; MARTÍNEZ-CABEZA, A.; BUENO, L. M. & CARRERAS, J. M. 1996. Aportacions a la flora cesaraugustana, III. *Flora Montiberica*, 4: 38-43.
- MATEO, G. & PISCO, J. M. 2002. Aportacions a la flora cesaraugustana, XI. *Flora Montiberica*, 21: 18-22.
- MOLERO, J.; SÁEZ, L. & VALLVERDÚ, J. 1996. Noves aportacions al coneixement florístic de les comarques meridionals de Catalunya. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 64: 61-72.
- PASCUAL, R. 1996. Novetats per a la flora vascular de la serra del Montsant. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 44: 77-89.
- PUJADAS, A. J. 1999. *Orobancha icterica* Pau, taxon minusvalorado del Sistema Ibérico. *Flora Montiberica*, 11: 15-18.
- PUJADAS, A. J. 2000. Una nueva combinación nomenclatural en el género *Orobancha* L. *Flora Montiberica*, 17: 11.
- PUJADAS, A. J. 2002. *Orobancha*. In: LÓPEZ SÁEZ, J. A.; CATALÁN, P. & SÁEZ, L. (ed.). *Plantas parásitas de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Mundi-Prensa. Madrid: 32-72.
- PUJADAS, A. J. 2003. *Scandix*. In: NIETO, G.; JURY, S. L. & HERRERO, A. (ed.). *Flora iberica*. Vol. X. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid: 73-82.
- ROVIRA, A. M. 1986. *Estudi fitogeogràfic de les comarques catalanes entre els Ports de Beseit, el riu Ebre i els seus límits aragonesos*. Tesis doctoral inèdita. Universitat de Barcelona.
- SENNEN, F. 1909. Une vingtaine de «plantes nouvelles» pour la Catalogne. *Bol. Soc. Aragonesa Ci. Nat.*, 8: 143-150.
- TORRES, L. 1989. *Flora del massís del Port*. Diputació de Tarragona. Tarragona.
- UBACH, M. 1950. La *Veronica peregrina* L. en Catalunya. *Collect. Bot. (Barcelona)*, 2(3): 437.
- VILLAESCUSA, C. 2000. *Flora vascular de la comarca del Baix Maestrat*. Diputació de Castelló. Castelló de la Plana.